

4.5.2021

Eduskunta
Talousvaliokunta / HE 47/2021 vp
TaV@eduskunta.fi

Keski-Suomen liiton asiantuntijalausunto

Keski-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto aiheesta: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi.

Keski-Suomen liitto on muiden maakunnan liittojen tavoin lausunut aluekehittämislainsäädännön kokonaisuudesta ja sen uudistamisesta keväällä 2020. Nostan tässä asiantuntijalausunnossa esille siltä osin samoja teemoja, mitkä edelleen ovat aluekehittämislainsäädännössä tärkeitä kehittämis-kohteita.

Lakikokonaisuutta on onnistuneesti selkeytetty ja saatettu ajan tasalle. Molempien lakien rakenteen uudistamisessa on onnistuttu. Keski-Suomen liitto näkee tärkeänä, että aluekehityksen prosessit ovat selkeät, vaikuttavat ja läpinäkyvät sekä vahvistavat aluekehittämisjärjestelmän aluelähtöisyyttä. Aluekehittämisen tavoitteet ovat lakiehdotuksessa selkeät ja aikaa kestävät. Tältä osin on tärkeää, että aluekehittämisen lainsäädäntö, aluekehittämisjärjestelmämme ja sen eri prosessit tunnistavat erilaisten alueiden ominaispiirteet ja kehittämistarpeet. Esimerkiksi maaseudun kehittämiseen ja kaupunkikehittämiseen tarvitaan erilaisia työkaluja. Linjauksissa tulisi huomioida lisääntyvä monipaikkaisuus, joka osaltaan edistää erilaisten alueiden elinvoimaa.

Keski-Suomen liitto korostaa, että aluekehittäminen tulee nähdä kokonaisvaltaisena, laajasti eri asioita sisältävänä kokonaisuutena. Suomalaisen aluekehitysjärjestelmän ei pidä kaventua yhden hallinnonalan asiaksi. Esimerkiksi alueiden käyttö ja aluesuunnittelu ovat erottamaton osa vaikuttavaa aluekehitystä, ja siksi myös maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) tulee nähdä osana aluekehittämislainsäädännön kokonaisuutta.

Suomen EU-jäsenyy vuosien aikana alueet ja aluekehittäminen on kokeneet suuria muutoksia. Alueen sisäiset kehittyneisyyserot ovat suurempia kuin alueiden väliset erot EU-tasolla. Suomen sisäisetkin kehityserot eivät enää noudata Itä- ja Pohjois-Suomen ja Etelä- ja Länsi-Suomen suuralueiden välistä perinteikästä jakolinjaa. Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden tuki tulee turvatuksi NSPA-rahoituksella. Suomen on huolehdittava myös muiden haasteellisen alueiden kehittämisestä, esimerkiksi Saarijärven-Viitasaaren seutu EU-liittymissopimuksen mukaisena harvaan asuttuna alueena ja Jämsä vakavan teollisen rakennemuutoksen kaupunkina. Aluekehittämisen EU-

rahoitusinstrumentit ovat keskeisessä roolissa, kun ratkotaan Suomenkin kestävä kasvun ja elinvoimaisuuden kysymyksiä.

Aluekehittämisen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan EU:n rakennerahastojen lisäksi kansallista, omaehtoista aluekehittämistä ja sen rahoitusta. Kansallisen rahoituksen jatkuvuus on turvattava.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston sekä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien säädösten kokoaminen rakennerahastojen kanssa samaan lainsäädäntöön on kannatettava ratkaisu ja selkeyttää osaltaan aluekehittämisen kokonaisuutta.

Alueiden keskinäinen tukialuejaotus tehdään toimeenpanolain perusteella. Perusteina tukialueiden määrittelylle tulee olla rakennemuutostilanteet, korkea työttömyys, vihreän siirtymän haittavaikutukset sekä pitkät etäisyydet Euroopan ja Venäjän markkinoille. Ilman yrityshankkeita ja niiden rahoitusmahdollisuuksia Keski-Suomen kasvu- ja kilpailukykytavoitteita ei voida saavuttaa.

Keski-Suomen liitto edellyttää, että maakunta voi jatkaa valtioneuvoston tukialueena vuosina 2022–2027. Eri-tyisesti tulee huolehtia, että Saarijärven-Viitasaaren seutu EU-liittymissopimuksen mukaisena harvaan asuttuna alueena pysyy yritystukien II-alueena ja että Jämsä vakavan rakennemuutoksen kaupunkina nousee II-alueeksi. Oikeudenmukaisen siirtymän vaikutusten perusteella esitämme lisäksi, että Joutsan ja Keuruun seudut sekä Konneveden kunta sisällytetään II-alueeksi. Turpeen energiakäytön nopea väheneminen heikentää näiden alueiden taloutta Saarijärven-Viitasaaren seudun ohella.

Toimeenpanolaki ei enää sisällä erillistä säädöstä äkillisen rakennemuutosalueiden määrittelystä. On välttämätöntä, että valtiolla on valmius ja kyky toimia nopeasti, joustavasti ja pitkäjänteisesti äkillisen rakennemuutostilanteen kohdatessa. Jämsän kohtaama merkittävä rakennemuutos on esi-merkki tilanteesta, jossa erillisen äkillisen rakennemuutosalueen statuksen sijaan olennaista on nopea ja ketteräliikkeinen rahoitusmalli elinvoimaisuuden ja työllisyyden turvaamiseksi.

Maakunnan liitolla on tärkeä ja vahva rooli aluekehitysviranomaisena, mikä tulee ilmi toimeenpanolain tarkoituksessa, alueiden kehittämisen vastuiden määrittelyssä kuin maakunnan liiton tehtävissäkin. Maakunnan liiton tehtävät on kuvattu uudessa laissa verraten hyvin ja johdonmukaisesti, keskittyen liiton keskeisiin ja tärkeisiin tehtäviin. Keski-Suomen liitto nostaa tosin tältä osin esiin huolen siitä, että maakuntien liitot edelleen suljetaan kategorisesti pois tiettyjen rahoitusinstrumenttien rahoittajaroolista. Alue- ja rakennepoliittikan ohjelmassa varaudutaan elvytykseen, kestäväan ja vihreään siirtymään ja digitaalisen toimintatavan vahvistumiseen. Merkittävä osa ajatelluista toimenpiteistä ovat monialaisia, monitoimijaisia ja ilmiöpohjaisia. Hankkeissa on mukana julkisia toimijoita, yrityksiä, tutkimuslaitoksia ja sekä yliopistoja että muita oppilaitoksia. Maakunnan liittoja koskevaa säädöstä on selkeytettävä niin, että maakunnan liitto voi myöntää tukea myös yksittäiselle yritykselle osana laajempaa kehittämishanketta de minimis -säännön puitteissa. Muutos ei muuta yritystukien myöntämisen peruseriaa.

Uutena aluekehittämisen toimintamallina ehdotettu valtion ja maakuntien välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen aluekehittämiskeskustelu-menettelyn kautta on tervetullut uudistus. Ehdotetun mukaiset aluekehittämiskeskustelut säännönmukaistavat maakuntien ja valtion vuorovaikutusta. Sopimuksellisuus valtion, maakuntien liittojen ja kaupunkien välillä toteutuu paitsi sopimuksellisena yhteistyönä, myös toimintatapana. Aluekehittämiskeskustelujen tavoitteellisuutta tulisi edelleen lisätä

ja keskusteluihin liittyvää systemaattista prosessia kehittää valtioneuvoston aluekehittämis päätöksen ja maakuntaohjelman vaikuttavan toimeenpanon edistämiseksi.

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman poistuminen lakisääteisenä asiakirjana on sinällään kannatettavaa suunnittelujärjestelmän keventämistä. Maakuntien yhteistyöryhmien tehtäviin ehdotetaan kuitenkin sisällytettäväksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisen rahoitussuunnitelman ja siihen liittyvän rahoituksen painopisteiden hyväksyminen, jolla Keski-Suomen liiton näkemyksen mukaan vahvistetaan rahoitussuunnittelun aluelähtöisyyttä.

Lain perusteluissa on esitetty, että maakunnan liiton olisi välittävän toimielimen tehtävä vastaanottaessaan sitouduttava huolehtimaan hallinnon kustannuksista ohjelman teknisen tuen lisäksi, kuten nykyisinkin. Työ- ja elinkeinoministeriön välittävälle toimielimelle ohjelmasta maksama tekninen tuki kattaisi hallintokuluista noin puolet. Keski-Suomen liitto lausuu, että EU-ohjelmien hallinnon rahoitusta ei voida määrätä hoidettavaksi kuntarahoituksella, vaan maakuntien liittojen välittävän viranomaisen tehtävät on rahoitettava kokonaisuudessaan teknisellä tuella ja valtion rahoituksella. Tältä osin maakuntien liittoja ja ELY-keskuksia ei voi verrata keskenään. Kunnat osallistuvat ohjelman toimeenpanoon myös omalla rahoitusosuudellaan toteuttaessaan hankkeita. Valtion ei tule antaa kunnille uusia tehtäviä ilman siihen osoitettuja määrärahoja.

Kaikkienensa aluekehittämislainsäädäntöön tehdyt rakenteelliset ja sisällölliset muutokset antavat aiempaa selkeämmän kuvan alueiden kehittämisen ja alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta. Sääntelyä on jonkin verran kevennetty ja yksityiskohtaisuutta on karsittu, mikä tukee alueiden erilaisista lähtökohdista tehtävää omaehtoista kehittämistyötä. Tosin asetustasolle siirtyy enemmän sääntelyä.

KESKI-SUOMEN LIITTO

Pekka Hokkanen

vt. maakuntajohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.